

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Dienst zur Bekämpfung von Armut, prekären
Lebensumständen und sozialer Ausgrenzung

Advies over het voorstel van decreet tot wijziging van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp

23 mei 2023

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (verder: Steunpunt tot bestrijding van armoede) werd opgericht via een samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten¹. De wetgevers hebben hierbij aan het Steunpunt tot bestrijding van armoede een mandaat van bescherming van mensenrechten toevertrouwd. Dit mandaat werd gegeven op basis van de vaststelling dat armoede afbreuk doet aan de waardigheid en aan de gelijke en onvervreembare rechten voor alle personen en van het gemeenschappelijk doel dat door de wetgevers werd vastgelegd, met name het herstellen van de voorwaarden voor de menselijke waardigheid en de uitoefening van de rechten van de mens.

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede heeft kennis genomen van het voorstel van decreet² tot wijziging van het decreet integrale jeugdhulp.

PRENATALE PLAATSING

Een van de elementen die worden aangehaald in het voorstel van decreet is de voorafgaande beslissing van uithuisplaatsing van het kind meteen na de geboorte, ook wel de prenatale plaatsing genoemd. In dit advies ligt de focus op de voorstellen hieromtrent.

De prenatale plaatsing zou zijn grondslag vinden in artikel 54/2, dat luidt als volgt:

“§1 De jeugdrechtbank en de jeugdrechter kunnen na een vordering als vermeld in artikel 47/1 één van de volgende maatregelen of een combinatie ervan opleggen:

3° als dat dringend noodzakelijk is, de tijdelijke uithuisplaatsing van het kind onmiddellijk na de geboorte opleggen om de veiligheid en ontwikkelingskansen van het kind te waarborgen. Voorafgaand

¹ [Samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten betreffende de bestendiging van het armoedebeleid](#), *Belgisch Staatsblad* van 16 december 1998 en van 10 juli 1999.

² Voorstel van decreet (C. ROUSSEAU e.a.) tot wijziging van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 943/1.

aan de beslissing om het kind uit huis te plaatsen na de geboorte, moeten de rechtbank en de jeugdrechter eerst nagaan of de gezamenlijke opvang opportuun is voor de ouder of beide ouders en het kind. De jeugdrechterbank en jeugdrechter motiveren waarom, in voorkomend geval, zulke opvang niet opportuun is.”³

De indieners verduidelijken voorts dat de uithuisplaatsing al tijdens de verontrustende zwangerschap door de jeugdrechter kan worden opgelegd:

“1° wanneer een ondertoezichtstelling niet heeft geleid tot het nakomen van de opgelegde voorwaarden of tot het creëren van een veilige en gezonde situatie voor het ongeborn kind om in geboren te worden;

2° wanneer geen ondertoezichtstelling werd bevolen maar wanneer er sprake is van een dermate urgente verontrustende zwangerschap dat het noodzakelijk is dat het kind meteen na de geboorte uit huis wordt geplaatst om de veiligheid van het kind te garanderen, omdat geen enkele andere maatregel mogelijk is.”⁴

De rechtspraak van het EHRM over de plaatsing van kinderen en het behoud van de band tussen ouder en kind

De belangen die bij prenatale rechtsbescherming een rol spelen worden beschermd door het recht op bescherming van het gezinsleven. Dit essentieel grondrecht is onder andere terug te vinden in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (art. 8 EVRM), het Kinderrechtenverdrag (art. 16) en de Belgische Grondwet (art. 22). Voor wat het EVRM betreft, is een belangrijke rol weggelegd voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM). Dat heeft sinds de jaren 80 een uitgebreid arsenaal aan principes opgebouwd over de plaatsing van kinderen en het behoud van de band tussen ouder en kind⁵.

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede is van mening dat een prenatale plaatsing in strijd is met artikel 8 EVRM. Het voorstel van decreet verwijst naar het grondrechtelijk kader, maar lijkt enkele essentiële opvattingen uit de zeer rijke rechtspraak van het EHRM niet in rekening genomen te hebben. Een plaatsing bij de geboorte is volgens het Hof immers een ultimum remedium: *“een pasgeboren baby wegnemen bij de ouders is een zeer hardvochtige maatregel. Er moeten dan ook uitzonderlijke redenen bestaan om dit te doen zonder de betrokkenheid van de moeder of de vader. De*

³ Voorstel van decreet (C. ROUSSEAU e.a.) tot wijziging van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 943/1, 33.

⁴ Voorstel van decreet (C. ROUSSEAU e.a.) tot wijziging van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 943/1, 17.

⁵ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2021). [*Het behoud van de band tussen ouder en kind bij plaatsing. Onderzoek van de rechtspraak van het EHRM betreffende artikel 8 EVRM*](#), Cahier rechtspraak nr.2, april 2021; Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2021). “Het behoud van de band tussen ouder en kind bij plaatsing”, *Tijdschrift Grondrechten en armoede*, 2021/2.

schok en de angst van zoiets zijn al bij een perfect gezonde moeder makkelijk in te beelden"⁶. De kerngedachte bij een plaatsing is dat deze maatregel in eerste instantie slechts uitzonderlijk mag toegepast worden. Als deze dan toch toegepast wordt, moet alles in werking gesteld worden om gezinshereniging zo snel als mogelijk toe te laten⁷. Het is in het belang van de ouders om de gezinseenheid te behouden en het kind zelf heeft er baat bij dat de familiale band niet verbroken wordt, aangezien dit volgens het Hof neerkomt op "*cutting a child off from its roots*"⁸.

Een beslissing over plaatsing nemen nog voor het kind geboren is, lijkt moeilijk in overeenstemming te brengen met het feit dat een plaatsing slechts een ultimum remedium mag zijn en dat het doel de gezinshereniging moet zijn. Het is immers zeer moeilijk te motiveren hoe de beslissing om reeds voor de geboorte een kind te plaatsen, de gezinshereniging tot doel kan hebben. De plaatsing van kinderen gebeurt vaak voor een lange periode wat de terugkeer naar het gezin moeilijk maakt⁹.

De prenatale plaatsing valt niet alleen moeilijk in overeenstemming te brengen met het bestaande mensenrechtelijke kader, de maatregel lijkt ook weinig doeltreffend. Door het voorstel zou een prenatale plaatsing mogelijk zijn bij een verontrustende zwangerschap, wanneer er bijvoorbeeld sprake is van alcohol- en drugsproblemen die ernstige gezondheidsproblemen voor het ongeboren kind kunnen veroorzaken¹⁰. De prenatale plaatsing lijkt echter geen geschikte maatregel om deze schade te voorkomen, aangezien het geen bescherming biedt aan het ongeboren kind tijdens de zwangerschap. Bovendien lijkt het ook een schending van artikel 5 EVRM (recht op vrijheid en veiligheid) met zich mee te brengen¹¹. Prenatale plaatsing dreigt een sanctionerende maatregel te worden voor ouders die tijdens een zwangerschap bepaald gedrag stellen, hoewel dit indruist tegen de doelstelling van een uithuisplaatsing als maatregel van jeugdhulp¹².

Het voorstel van decreet biedt geen antwoord op de huidige pijnpunten

De indieners willen de focus van het huidige decreet uitbreiden en daarvoor worden nieuwe maatregelen voorgesteld waaronder de ondertoezichtstelling of de uithuisplaatsing van het ongeboren kind. Voorts streeft men onder andere ook naar het uitbreiden en verankeren van de instrumenten die jeugdrechters in verontrustende situaties kunnen gebruiken om maatregelen op te leggen aan (toekomstige) ouders¹³.

⁶ EHRM 12 juli 2001, n°25702/94, K. & T. / Finland (Grote Kamer), §168 (eigen vertaling).

⁷ EHRM 10 september 2019, N°37283/13, Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer), §205.

⁸ EHRM 10 september 2019, N°37283/13, Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer), §207.

⁹ Kinderrechtencommissariaat (2021). *Advies 8 juni 2021*, 10-11.

¹⁰ Voorstel van decreet (C. ROUSSEAU e.a.) tot wijziging van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 943/1, 12.

¹¹ DE MULDER, C., "Risicovol ouderschap tijdens de zwangerschap: maatregelen ter bescherming van ongeboren en toekomstige kinderen", *T. Fam.* 2022/1, 9.

¹² DE MULDER, C., "Risicovol ouderschap tijdens de zwangerschap: maatregelen ter bescherming van ongeboren en toekomstige kinderen", *T. Fam.* 2022/1, 10.

¹³ Voorstel van decreet (C. ROUSSEAU e.a.) tot wijziging van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 943/1, 7.

Dit lijken ons niet de meest aangewezen doelstellingen in het kader van de pijnpunten die het voorstel van decreet opsomt. Zo hebben bijna alle problemen betreffende de integrale jeugdhulp rechtstreeks of onrechtstreeks te maken met het gebrek aan beschikbaarheid van het aanbod. In 2020 zijn er nog steeds actoren voor wie een buitensporige of zelfs geen wachtlijst bestaat voor het verkrijgen van hulpverlening¹⁴. Door het voorzien van meer maatregelen voor ongebooren kinderen zal dit probleem allesbehalve verholpen worden. De onbeschikbaarheid van het aanbod zal in die zin alleen maar groter worden wanneer men, zelfs wanneer een kind nog niet geboren is, al op zoek moet gaan naar bijvoorbeeld plaatsingsmogelijkheden. Bovendien zal door het uitbreiden van de gerechtelijke maatregelen de druk op de jeugdrechtbanken hoog blijven.

Een andere bekommernis betreft een mogelijks averechts effect voor hulpzoekende ouders. Dit geldt in het bijzonder voor mensen in een moeilijker socio-economische situatie. Kinderen die opgroeien in armoede lopen immers een groter risico op plaatsing dan zij die in betere socio-economische omstandigheden leven¹⁵. Een vertrouwensrelatie met de hulpverlening is dan ook zeer belangrijk. Signalen vanop het terrein leren dat er een risico bestaat dat hulpverlening net nog meer zal gemeden worden. Immers, wanneer toekomstige ouders al op voorhand vrezen voor een mogelijke plaatsing kan dit het wantrouwen voeden ten opzichte van de hulpverleners. Dan is bijkomende wetgeving niet alleen overbodig maar schaadt het ook de vertrouwensrelatie tussen zwangere vrouwen en de hulpverlening. Met dit averechts effect werd geen rekening gehouden in de motivering van het voorstel van decreet.

BESLUIT

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede wenst aan te bevelen om af te zien van het voorstel tot prenatale plaatsing. In een eerder advies bij een gelijkaardig wetsvoorstel werd dit reeds aanbevolen op grond van de bestaande mogelijkheden¹⁶ en de nood aan ondersteuning van gezinnen¹⁷. In de huidige situatie is het immers in uitzonderlijke omstandigheden al mogelijk om de plaatsing te bevelen vanaf de geboorte¹⁸. Ook prenataal kan een aanstaande moeder al gedwongen worden om in

¹⁴ Voorstel van decreet (C. ROUSSEAU e.a.) tot wijziging van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 943/1, 5.

¹⁵ Bouverne-De Bie et al. (2010). [*Een link tussen leven in armoede en maatregelen bijzondere jeugdbijstand?*](#), Gent, Academia Press.

¹⁶ Art. 47, 2°, b, Decr. VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013.

¹⁷ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2021). [*Advies over het wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op prenatale rechtsbescherming*](#), 1 maart 2021.

¹⁸ Art. 47, 2°, b, Decr.VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013; Art. 51, al. 1er, Décr.Fr. 18 janvier 2018 portant le Code de la prévention, de l'aide à la jeunesse et de la protection de la jeunesse, *MB* 3 avril 2018 ; Art. 16 Décr.D. 19 mai 2008 relatif à l'aide à la jeunesse et visant la mise en œuvre de mesures de protection de la jeunesse, *MB* 1 octobre 2008.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest: Art. 8 van de ordonnantie van 29 april 2004 inzake hulpverlening aan jongeren.

observatie te gaan in een psychiatrische dienst van een ziekenhuis, wanneer zij haar eigen gezondheid of die van anderen in gevaar brengt¹⁹. Uitzonderlijke omstandigheden laten dus al uitzonderlijke maatregelen toe.

De klemtoon zou moeten liggen op versterking van het huidige hulpverleningsaanbod en de versterking van gezinnen, zodat uithuisplaatsing een ultimum remedium blijft²⁰. Zo'n beleid komt meer tegemoet aan het mensenrechtelijk kader dat de voorbije 30 jaar werd vormgegeven door het EHRM.

¹⁹ Art. 2 wet 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke, *BS* 27 juli 1990.

²⁰ Dit is ook de visie van het Kinderrechtencommissariaat: Kinderrechtencommissariaat, Advies 8 juni 2021, 9.